

Column

‘Het lijkt wel een discussie in oorlogstijd waarbij een tegengeluid even niet welkom is’

Sergei Boeke is politiek adviseur bij het NAVO-hoofdkwartier JSEC in Ulm, Duitsland. Hij schrijft op persoonlijke titel.

Met de bestorming van het Capitool is *fake news* weer helemaal in. Overtuigd door de leugens van Trump en zijn trawanten, jarenlang opgehitst door FOX-news, en verstrengeld in de online echokamers van het eigen gelijk (Facebook) geloofde men oprecht dat de verkiezingen bezoedeld waren door grootscheepse fraude.

Nepnieuws, zoals disinformatie (onwaarheden) of misinformatie (bewust verspreide onwaarheden), gaat uitstekend samen met complot- of samenzweringstheorieën. De maanlanding was immers niet echt, *nine-eleven* was een *inside job* en er bestaat een netwerk van *deep underground military bunkers* (toepasselijk afgekort DUMBs) waarin allerlei ontoelaatbare praktijken plaatsvinden. De *deep state* moet men dus vooral letterlijk nemen. COVID-19 is helemaal een onderwerp dat kolkt en bruist van nepnieuws en complottheorieën. Sommigen ontkennen dat er überhaupt een pandemie is. Deze personen zouden wellicht een dagje mee moeten lopen op de intensive care van een gemiddeld ziekenhuis. Tegenwoordig wordt veel disinformatie ontkracht door politici (al blijven populistische vrolijk propageren), belachelijk gemaakt door de media en geblokkeerd door social media. Maar soms schiet de bestrijding van nepnieuws helemaal door.

Een belangrijke vraag betreft of COVID-19 behandelbaar is. Binnen de geneeskunde zijn er grofweg twee stromingen: *practioners* (beoefenaars) – bijvoorbeeld huisartsen – en wetenschappers. In verschillende landen heeft een kleine groep *practioners* ontdekt dat er wel degelijk behandelingen zijn die goed tegen COVID-19 werken en ziekenhuisopname kunnen voorkomen. COVID-19 betreft immers een complex virus dat het immuunsysteem aantast en vervolgens verschillende ziektes veroorzaakt, die vaak met bestaande medicijnen behandeld kunnen worden – zoals bepaalde Macrolide antibiotica. Andere artsen, vooral uit de wetenschap, hebben dit krachtig afgewezen. De behandelingen zijn namelijk niet in gerandomiseerde proeven wetenschappelijk bewezen. Nadat deze artsen hun collega's hadden geridiculiseerd, deden de media er een schepje bovenop: kwakzalvers waren het. Berichten op Twitter of Facebook die de behandelingen aanprezen werden verwijderd: nepnieuws. Dit is onterecht, want het was geen disinformatie en geen misinformatie. Geneeskunde is geen exacte wetenschap, en *evidence-based medicine* dient gecomplementeerd te worden door praktijkervaring van de arts (*practice-based*) en de wensen van de patiënt. Wetenschap is ook observatie, en dat de behandelingen (nog) niet in klinische proeven zijn bewezen wil niet zeggen dat ze niet werken. Ze waren wel degelijk effectief, wat statistisch aangetoond kan worden.

De onenigheid binnen de geneeskunde heeft geleid tot het standpunt dat COVID-19 onbehandelbaar is en dat het vaccin de enige oplossing is. Waag het niet om een vraagteken te zetten bij het mRNA vaccin en het risico van langetermijneffecten op het immuunsysteem; dan ben je een antivaxxer. Het debat wordt hier niet doodgeslagen met een beschuldiging van nepnieuws, maar men wordt gelijk in de hoek van de complottheorieën geduwd.

Het lijkt wel een discussie in oorlogstijd – veel leiders hebben immers COVID-19 de oorlog verklaard – waarbij een tegengeluid even niet welkom is. Ook andere parallellen met de krijgskunde dringen zich op. Diegenen in de frontlinies, zoals huisartsen of militairen, hebben dikwijls meer kennis van hun patiënt of omgeving dan andere, wellicht hogere instanties. Zij moeten de ruimte krijgen om snel en naar eigen inzicht te kunnen handelen, en vooral niet, zoals de Nederlandse huisartsen, worden beperkt in hun optreden.

Ten tweede waarschuwde Eisenhower ooit voor het militair-industrieel complex, waarbij bedrijven bepalen welk militair materiaal, voor welke prijs, de staat nodig heeft. Artsen worstelen met een vergelijkbaar fenomeen: het farmaceutisch complex, dat dicht tegen de wetenschap ligt. De financiële belangen zijn hier eveneens fenomenaal. Onderzoeksjournalisten zouden beide lobby's scherp onder het vergrootglas moeten leggen. Tot slot *targeting*. De bestrijding van nepnieuws – zowel disinformatie als misinformatie – dient altijd doordacht, proportioneel en gericht plaats te vinden. Anders zou het middel wel eens erger kunnen zijn dan de kwaal.